

Олійник О. М.

ORCID: 0000-0002-0083-9960

кандидат економічних наук,

старший науковий співробітник відділу історії країн Азії та Африки

ДУ «Інститут всесвітньої історії

Національної академії наук України»

м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КИТАЯ ПІСЛЯ 20-ГО З'ЇЗДУ КПК

Ключові слова: освіта, наука, кадри, інновації, зелений розвиток, зростання, якість життя.

З початком 21-го сторіччя Китай не перестає привертати увагу міжнародної спільноти, змінюються тільки її акценти, з огляду на ті події, які відбуваються всередині цієї країни та міжнародній ситуації. Якщо на початку 21-го століття про Китай говорили, як країну, що вдало здійснило ринкові економічні реформи, створюючи соціалістичну ринкову економіку, де ринку надається важлива роль як регулятора ціноутворення та розподілу ресурсів, то вже через 20 років світова спільнота розглядає Пекін як впливового гравця на світовій політичній мапі та країну до позиції якої прислухаються. Особливої уваги набув 20-й з'їзд КПК, який проходив в Пекіні з 15 по 22 жовтня, оскільки прийняті на з'їзді рішення значною мірою визначатимуть курс розвитку Китаю на наступні 5 років, а відтак і його зовнішню політику, що не менш важливо для світового розвитку [1].

Центральною подією з'їзду було переобрання Сі Цзіньпіна на третій строк на посаду генерального секретаря ЦК КПК та голови КНР, і таким чином була порушена традиція перебування на зазначених посадах не більше двох термінів, яку започаткував Ден Сяопін. Цей зсув у політичній традиції країни оцінили засоби масової інформації, які майже одноставно заявили про несприйняття такої зміни. Зокрема Дойче веле в розділі «Точка зору» визначила резолюцію: «...як документ, що зміцнює владу людини, яка, згідно з попередніми партійними правилами, повинна була б піти з політики наступного року після двох термінів перебування на посаді генерального секретаря» [2]. В статті Крістіана Шеферда «Китай ухвалив історичну резолюцію, щоб закріпити безстрокове правління Сі Цзіньпіна», яка опублікована

в «Вашингтон Пост», автор статті повідомляє про таке: «...закріплення статусу Сі Цзіньпіна як ядра ЦК і ядра всієї партії. . . має вирішальне значення для просування до великого відновлення китайської нації», «Сі Цзіньпін є архітектором «нової епохи», «Сі Цзіньпін став третім лідером країни після Мао Цзедуна та Ден Сяопіна, що дає оцінку минулому» та ін. [3]. В статті «Лідери правлячої партії Китаю ухвалили історичну резолюцію Сі», яку опублікувала газета «Джапен Таймз» повідомляється, що перебування Сі Цзіньпіна на посаді ознаменувалося широкими антикорупційними репресіями, репресивною політикою в таких регіонах, як Сінцзян, Тибет і Гонконг, і все більш наполегливим підходом до зовнішніх відносин. Він також створив культ лідерства, який придушив критику, придушив конкурентів і інакомислення, а також представив свою власну політичну теорію, яку назвали «ідеї Сі Цзіньпіна» [4].

Аналізуючи висновки світових інформаційних агентств можна зробити висновок, що світова спільнота несхвально ставиться до прийнятих рішень і неоднозначно ставиться до закріплення за Сі Цзіньпіном статусу ядра КПК, а також висловлює певне занепокоєння з приводу майбутнього Китаю. Таке ставлення зумовлено історичним досвідом інших країн, коли концентрація влади в «одних руках» протягом тривалого періоду часто призводила до суспільного загострення та напруги, що зрештою негативно впливало на суспільний розвиток в цілому.

В контексті прийнятих на з'їзді рішень виникає інтерес щодо майбутнього Китаю, зокрема його соціально-економічного розвитку в найближчу перспективу, оскільки стабільність країни розглядається в якості стабілізуючого фактора світової економіки в цілому. В цьому контексті доцільно розглянути результати правління переобраного лідера і оцінити потенційні пріоритети його політики.

За час перебування Сі Цзіньпіна на посаді керманіча країни суттєво зросла її міць та ринкова конкурентоздатність. Китай посів перше місце в світі за обсягом торгівлі товарами, друге місце – за обсягом торгівлі послугами. За період з 2012 р. по 2020 р. ВВП Китаю зріс на 72,9 %, тоді як США тільки на 28,9 %, доход на людину перебільшив 10 тис. дол. США відповідно зріс на 65,6 %, тоді як в США лише на 8,4 %. Рівень розриву між ВВП Китаю та США зменшився за відповідний період на 42,2 % з 90,6 % до 48,4 %. За умови збереження нинішніх темпів економічного розвитку Китай має шанси перетворитись на найбільшу в світі економіку [5]. Однак самі китайці вважають, що найбільшим успіхом суспільства стало те, що у 2021 р. на 100 річницю з дня утворення КПК у країні було побудовано середньозаможне суспільство.

Економічні здобутки країни значною мірою пояснюються вдалою зовнішньоекономічною політикою країни та сприятливою зовнішньою кон'юктурою, що дозволило Пекіну ефективно інтегруватися в світову економіку, опанувати зовнішні ринки та перетворитися на одного з провідного інвестора в світі. Зокрема за підсумками 2021 р. загальний обсяг прямих закордонних інвестицій китайських підприємств збільшився на 16,3 % в річних показниках і становив 178, 82 млрд дол. США. Сукупний обсяг податків та зборів, сплачених китайськими підприємствами за кордоном, досяг 368,2 млрд дол. США. Крім того закордонні компанії за участю китайського капіталу щорічно створювали більше 2 млн нових робочих місць для мешканців країн, де працюють ці підприємства. За цим показником Китай впродовж 10 років входить до трійки провідних світових країн. В цілому починаючи з 2012 р. Китай вклав в економіки іноземних країн 1,34 трлн долл. США [6].

Однак попри всі здобутки в економічному зростанні в Китаї, як зрештою в усьому світі спостерігається уповільнене темпів економічного росту. Стало очевидним, що світова кон'юктура змінюється, в наслідок чого змінюється світовий економічний устрій, що об'єктивно вимагає перегляду економічних політик та моделей розвитку окремих країн. Таку тенденцію китайські економісти помітили відразу після світової фінансової кризи 2008–2009 рр.

Після тривалого обговорення щодо пошуку нових механізмів розвитку країни, китайські економісти запропонували модель «нової нормальності» та якісного росту. З приходом до влади Сі Цзіньпіна, ця модель розвитку країни стала провідною і отримала широкомасштабну підтримку з боку уряду. Таким чином були визначені нові критерії економічного розвитку, які відображали не тільки кількісні показники економічного зростання, а також і якісні, зокрема показники соціального розвитку суспільства через розширення та вдосконалення соціальних послуг населенню, а саме – медичне обслуговування, пенсійне забезпечення, соціальне страхування та ін., і головне – подолання бідності в країні. Свого часу архітектор китайських реформ Ден Сяопін заявив, що при соціалізмі не може бути бідних, інакше навіщо тоді взагалі будувати соціалізм. Ця настанова архітектора китайських реформ стала спрямовуючою силою китайських реформаторів. Вона стала лейтмотивом і спрямовуючим вектором політичного курсу Сі Цзіньпіна. Китайський лідер доклав багатьох зусиль задля подолання бідності та зростання добробуту населення країни. Значною мірою йому це вдалося зробити. У 2021 р. Китай заявив, що за вісім років напруженої роботи з кінця 2012 по 2020 рр. країна вивела з бідності останні 98,99 млн сільських мешканців, а також 832 повіти та 128 тис. сіл. Наразі в країні мешкає найбільша в світі група людей з середнім

доходом – 400 млн чоловік, що є потужним потенціалом для споживання та економічного розвитку [7].

Успіхи Сі Цзіньпіна в соціально-економічному розвитку країни сформували концептуальне бачення керівництва країни на найближчі п'ять років. Це бачення напрямків соціально-економічного розвитку країни голова КНР представив у своїй доповіді на 20-му з'їзді. До таких напрямків він відніс такі: формувати нову архітектуру росту через сприяння високоякісному росту; здійснювати стратегію підйому країни силами науки та освіти; покращувати заможність населення та підвищувати якість життя народу; сприяти зеленому розвитку та гармонійному співіснуванню людини та природи; сприяти розвитку та миру на планеті.

Лідер КНР окреслив низку задач, які потрібно вирішувати на найближчі п'ять років. Зокрема він повідомив, що потрібно формувати систему ринкової економіки високого рівня та сучасну виробничу систему, всебічно стимулювати підйом села, сприяти скоординованому розвитку регіонів, та розширювати відкритість зовнішньому світу на високому рівні.

Аналізуючи доповідь можна припустити, що керівництво країни надає першочерговій ролі науки та техніки вважаючи, що вони є первинною виробничою силою і мають стимулювати інноваційну активність, а від так забезпечити підйом країни. Лідер країни покладає великі надії на інновації, що на його думку дозволить відкривати нові сфери та напрямки розвитку. Інновації мають забезпечити нові драйвери та переваги в галузі розвитку. В цьому контексті голова КНР надав настанови майбутньому уряду країни. Зокрема він повідомив, що потрібно непохитно триматися курсу на пріоритетний розвиток освіти, зміцнювати власний потенціал в галузі науки та техніки. Ще на початку реформ в 1978 р. Ден Сяопін виокремив освіту, науку та техніку в якості базисних факторів успішного реформування країни. Він постійно наголошував, що без розвитку освіти, науки та техніки не можливо модернізувати країну. Показники розвитку країни засвідчили, що чим наполегливіше уряд Китаю підтримує освіту та науку, тим кращі результати країна отримує від реформ.

Лідер КНР розглядає розвиток освіти та науки у якості важливих умов та чинників для розвитку людського потенціалу, з якого формується кадровий потенціал системи управління країни. Він вважає, що кадри це найважливіший ресурс у справі модернізації країни. І це не випадково, Китай вимушений розвивати науку, а від так і людський потенціал оскільки саме вони мають сформувати нову стратегію розвитку країни, основу якої становитимуть інновації. Без інновацій Пекін не зможе зробити прорив у технологічному рівні, в першу чергу

у галузі виробництва мікročіпів та високотехнологічного обладнання, лідерство у виробництві яких зберігають США. Саме конкуренція у цій сфері переросла у технологічну війну між США та КНР, що найбільш ярко відображає методи боротьби за глобальне лідерство. Уряд США ввів достатньо серйозні обмежувальні санкції проти Китаю, позбавивши фактично Пекін можливості експортувати американські сучасні технології. В таких умовах Китай може розраховувати в першу чергу лише на власні людські ресурси. Тому уряд країни буде дотримуватися курсу країни на пріоритетний розвиток освіти, зміцнювати потенціал в галузі науки та техніки, посилювати роль кадрів, що дозволить перетворити Китай в одну з провідних держав світу.

Література:

1. «Модернизация по-китайски» привлекает всеобщее внимание. URL: <http://russian.people.com.cn/n3/2022/1018/c95181-10160472.html>
2. Opinion: Xi Jinping, China's eternal president. *Deutsche Welle*, 11.11.2021. URL: <https://www.dw.com/en/opinion-xi-jinping-chinas-eternal-president/a-59797130>
3. China passes history resolution to enshrine open-ended rule of Xi Jinping. *Washington Post*, 11.11.2021. URL: https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/china-plenum-xi-history/2021/11/11/4d7909ea-3e05-11ec-bd6f-da376f47304e_story.html
4. China ruling party leaders pass historic Xi resolution. *Japan Times*, 11.11.2021. URL: https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/china-plenum-xi-history/2021/11/11/4d7909ea-3e05-11ec-bd6f-da376f47304e_story.html
5. National Bureau of Statistics of China. URL: <http://www.stats.gov.cn/enGLISH/understanding/>
6. «Жэньминь жибао». Пекін, 23 листопада. URL: <http://russian.people.com.cn/n3/2020/1123/c31518-9786309.html>
7. Специальный репортаж: Что означает 20-й съезд КПК для мировой экономики? URL: <http://www.stats.gov.cn/enGLISH/understanding/>